

**Przedsiębiorczość destruktywna
w podmiotach gospodarczych
w Polsce**

MAŁGORZATA BIELENIA

**Przedsiębiorczość destruktywna
w podmiotach gospodarczych
w Polsce**

**Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2021**

Recenzent

dr hab. Przemysław Banasik, prof. PG

Redakcja, skład i łamanie

Violet Design / Wioletta Kowalska

Projekt okładki stron tytułowych

Joanna Śmidowicz

Publikacja sfinansowana ze środków Wydziału Ekonomicznego
Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-210-6

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel.: 58 523 11 37; 725 991 206

e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl

www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. 58 523 14 49

Spis treści

Wprowadzenie	9
---------------------------	---

Rozdział 1

Rozważania teoretyczne dotyczące pojęć przedsiębiorczości, przedsiębiorcy i przedsiębiorczości destruktywnej	13
1.1. Pojęcia przedsiębiorczości i przedsiębiorcy w teorii ekonomii	13
1.2. Przedsiębiorca a wzrost/rozwój przedsiębiorstwa	22
1.3. Przedsiębiorczość a wzrost i rozwój gospodarczy	24
1.4. <i>Profit-seeking v. rent-seeking</i>	29
1.5. Przedsiębiorczość destruktywna	32
1.5.1. Istota przedsiębiorczości destruktywnej	32
1.5.2. Definicja przedsiębiorczości destruktywnej	37
1.5.2.1. Zdefiniowanie przedsiębiorczości destruktywnej według W. Baumola	37
1.5.2.2. Podejście do przedsiębiorczości destruktywnej według C.J. Coyne'a i P.T. Leeson'a	42
1.5.2.3. Podejście do przedsiębiorczości destruktywnej według F. Sauteta	43
1.5.2.4. Podejście do przedsiębiorczości destruktywnej według M. Henreksona	45

Rozdział 2

Instytucjonalne uwarunkowania przedsiębiorczości	49
2.1. Instytucje – definicje i różnorodność podejść	49
2.2. Znaczenie ścieżki zależności dla instytucji nieformalnych	56
2.3. Przedsiębiorczość w nowej ekonomii instytucjonalnej	60
2.4. Wpływ instytucjonalnych uwarunkowań na dystrybucję przedsiębiorczości	63
2.5. Zmiana instytucjonalna a przedsiębiorczość – gospodarki w procesie transformacji	68

2.5.1. Charakterystyczne zmiany w systemie społeczno-gospodarczym w okresie transformacji Polski	68
2.5.2. Wpływ transformacji systemowej na instytucje formalne i nieformalne	70
2.6. Formy przedsiębiorczości destruktywnej typowe dla transformacji	71
2.6.1. Renta transformacyjna	72
2.6.2. Uwłaszczenie nomenklatury	74
2.6.3. Przedsiębiorczość polityczna	77
2.6.4. Przedsiębiorczość instytucjonalna	78
2.6.5. Szara strefa	78
2.6.6. Zachowania dewiacyjne	80
2.6.7. Podsumowanie	81

Rozdział 3

Ekonomiczno-społeczne aspekty przedsiębiorczości

destruktywnej	83
3.1. Produkcja a drapieżne wykorzystywanie okazji	83
3.2. Przedsiębiorczość destruktywna na szczeblu mikro i makro	85
3.3. Przedsiębiorczość destruktywna a korzyści społeczne netto według K. Foss i N. Fossa, S. Desai i Z.J. Acsa	89
3.4. Przedsiębiorczość destruktywna a szara strefa	94
3.5. Przykłady przedsiębiorczości destruktywnej	96
3.6. Skutki bezpośrednie i pośrednie, ilościowe, jakościowe, krótko i długoterminowe	104
3.7. Próby szacowania skutków przedsiębiorczości destruktywnej	111
3.8. Przedsiębiorczość destruktywna a normy społeczne	116
3.9. Podsumowanie	119

Rozdział 4

Skala i formy przedsiębiorczości destruktywnej

w podmiotach gospodarczych w Polsce	125
4.1. Wprowadzenie	125
4.2. Przedmiot badań	126
4.3. Charakterystyka próby	129
4.4. Analiza wyników badania	133
4.4.1. Dostrzeganie przedsiębiorczości destruktywnej legalnych firm	133

4.4.2. Przykłady przedsiębiorczości destruktywnej w działalności legalnych firm w opinii ankietowanych	134
4.4.3. Postrzeganie przedsiębiorczości destruktywnej w poszczególnych sektorach gospodarki	136
4.4.4. Postrzeganie przedsiębiorczości destruktywnej w poszczególnych obszarach działań gospodarczych	138
4.5. Skale postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej	139
4.5.1. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z dokumentacją działań	139
4.5.2. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z zatrudnieniem	144
4.5.3. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z relacjami pomiędzy firmami	148
4.5.4. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z finansami	152
4.5.5. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z podatkami	154
4.5.6. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z tworzeniem wizerunku firmy	158
4.5.7. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z nadużyciami w przedsiębiorstwach	162
4.5.8. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z jakością ofert	166
4.5.9. Skala postrzegania przedsiębiorczości destruktywnej związanej z występowaniem nienależnych korzyści	169
4.6. Ocena zjawisk i działań w zakresie przedsiębiorczości destruktywnej	172
4.7. Charakterystyka uwarunkowań występowania przedsiębiorczości destruktywnej w podmiotach gospodarczych w Polsce na podstawie danych ankietowych	177
4.8. Ocena istniejących regulacji dotyczących działalności gospodarczej w Polsce	180
4.9. Podstawowy profil działalności w odniesieniu do lokalizacji	184
4.10. Wywiady pogłębione – analiza wyników	186
4.11. Podsumowanie	189
Podsumowanie	193

Rekomendacje	197
Rekomendacje dotyczące działalności wspierającej przedsiębiorczość (system edukacji formalnej, jakości usług rozwoju biznesu – doradztwo biznesowe, coaching i mentoring)	200
Rekomendacje dotyczące poprawy jakości usług rozwoju biznesu (doradztwo biznesowe, coaching i mentoring)	204
Rekomendacje dotyczące poprawy otoczenia regulacyjnego biznesu – regulacje prawne – analiza zmian w prawie gospodarczym (przewidywalność prawa)	206
Bibliografia	217
Spis rysunków i tabel	227
Załącznik 1	
Klasyfikacja instytucji	231
Załącznik 2	
Wywiady pogłębione	233
Załącznik 3	
Skala zjawisk przedsiębiorczości destruktywnej	237